أُصُولُ السُّنَّةِ وَاعْتِقَادُ الدِّينِ

ސުންނަތުގެ އަސްލު އަދި ދީނުގެ ޢިޢުތިޤާދު

ابن أبي حاتم الرازي

(އަބޫ ޒުރްޢާ އަދި އަބޫ ޙާތިމް އައް-ރާޒީ ގެ ޢަޤީދާ)

ތަރުޖަމާ ކުރީ:

އަބޫ ސުމައްޔާ

أصل السنة واعتقاد الدين

ސުންނަތުގެ އަޞްލު އަދި ދީނުގެ ޢިޢްތިޤާދު

ابن أبي حاتم الرازي

(އަބޫ ޒުރްޢާ އަދި އަބޫ ޙާތިމް އައް-ރާޒީ ގެ ޢަޤީދާ)

ތަރުޖަމާ ކުރީ:

އަބޫ ސުމައްޔާ

بسم الله الرحمن الرحیم

ސުންނަތުގެ އަސްލު އަދި ދީނުގެ އިޢުތިޤާދު

أبومحمد عبد الرحمن بن أبي حاتم -اسعده الله ورضي عنة- **ވިދާޅުވިއެވެ.**

سألت أبي وأبا زرعة عن مذاهب أهل السنة في أصول الدين ، وما أدركا عليه العلماء في جميع الأمصار ، وما يعتقدان من ذلك ؟ فقالا: " أدركنا العلماء في جميع الأمصار حجازا وعراقا وشاما ويمنا فكان من مذهبهم

އަހަރެންގެ ބައްޕާފުޅާއި އަދި އަބޫ ޒުރުޢާގެ އަރިހުގައި ދީނުގެ އަސްލުތަކުގައި ސުންނަތުގެ އަހުލުވެރިންގެ މަޛްހަބުތަކާއި ކޮބައިތޯ އެހީމެވެ. އަދި އެދެބޭކަލުން ހުރިހާ ރަށްރަށްތަކުގައި ތިއްބެވި އިލްމުވެރިން ތިއްބެވި ކަމަށް ފެނިވަޑައިގަތް ގޮތަކީ ކޮބައިތޯ އެހީމެވެ. އެދެބޭކަލުން ޖަވާބުގައި ވިދާޅުވިއެވެ. ހުރިހާ ރަށްރަށްތަކުގައި -ޙިޖާޒާއި، ޢިރާޤާއި، ޝާމް އަދި ޔަމަނުގައިވެސް- ތިއްބެވި އިލްމުވެރިން އަހަރެމެން ބައްދަލުވެ ދުށީމެވެ. އެބޭކަލުންގެ މަޛްހަބު ކަމުގައިވަނީ:

1. أن الإيمان قول وعمل ، يزيد وينقص

އީމާންކަމަކީ ބަހާއި ޢަމަލުކަމާއި، އަދިއެ އިތުރުވެ އުނިވާކަމެވެ.

2. والقرآن كلام الله غير مخلوق بجميع جهاته.

އަދި ޤުރުއާނަކީ الله ގެ ކަލާމްފުޅެވެ. އަދި އެއީ އެއްވެސް ގޮތެއްގައި މަޚްލޫޤެއް ނޫނެވެ.

3. والقدر خيره وشره من الله – عز وجل.

އަދި ޤަދަރު، އޭގެ ހެޔޮމިންވަރާއި ނުބައިމިންވަރުވެސް ވަނީ الله ﷻ ގެ ޙަޟްރަތުންނެވެ.

4. وخير هذه الأمة بعد نبيها – عليه الصلاة والسلام – أبو بكر الصديق ، ثم عمر بن الخطاب ، ثم عثمان بن عفان ، ثم علي بن أبي طالب – عليهم السلام – وهم الخلفاء الراشدون المهديون

އަދި މިއުންމަތުން މިއުންމަތުގެ ނަބިއްޔާއަށް ފަހު އެންމެ ހެޔޮވެގެންވަނީ އަބޫ ބަކުރު އައްޞިއްދީޤެވެ. އެއަށްފަހު ޢުމަރު ބިން ޚައްޠާބެވެ. އެއަށްފަހު ޢުޘްމާން ބިން ޢައްފާނެވެ. އެއަށްފަހު ޢަލީ ބިން އަބީ ޠާލިބެވެ. - رضي الله عنهم - އަދި އެއީ ހިދާޔަތް ލިބިގެންވި ޚުލަފާއުއްރާޝިދީނުންނެވެ.

5. وأن العشرة الذين سماهم رسول الله – صلى الله عليه وسلم – وشهد لهم بالجنة على ما شهد به رسول الله – صلى الله عليه وسلم – وقوله الحق

އަދި ރަސޫލާ ﷺ ނަންގަންނަވި 10 ޞަޙާބީން، އަދި އެޞަޙާބީންނަށް ސުވަރުގެ ވާޢަދަން ހިއްވަވައިދެއްވައިގެންނެވި އެޞަޙާބީންނަށް، ނަބިއްޔާ ހެކިވި ހިއްވަވައިދެއްވައިގެންނެވި ގޮތަށްވާ ޞަޙާބީންނެވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ ބަސްފުޅު ޙައްޤު ބަހެކެވެ.

6. والترحم على جميع أصحاب محمد – صلى الله عليه وسلم – والكف عما شجر بينهم .

އަދި މުޙައްމަދު ﷺ ގެ ޝަފާޢަ އަހްލުކަބާއިރުންނަށް ޙަޤީޤަތެއްވުން އަދި ދުޢާކުރުމާއި، އެބަޔަކުމީހުންގެ ދުރުގައި އެޤަބުރުން ދަރަބަސްވުންތަކާއި ބާރުގަދަމީން ހަނިމީބުރުވެ.

7. وأن الله – عز وجل – على عرشه بائن من خلقه كما وصف نفسه في كتابه، وعلى لسان رسوله – صلى الله عليه وسلم – بلا كيف ، أحاط بكل شيء علما ،(ليس كمثله شيء وهو السميع البصير).

އަދި الله ވަޙީ އެއިލާހުގެ ޢަރުޝީގެ މަތީގައިވާކަމާއި، އެއިލާހުގެ ޚަލްޤުތަކުންނާއި ވަކިވެގެންވާކަމެވެ. އެއީ އެއިލާހުގެ ފޮތުގައި އަދި އެއިލާހުގެ ރަސޫލާގެ ދުލުފުޅުން އެއިލާހުގެ ނަފްސުފުޅު ސިފަކުރައްވަވާފައިވާ ފަދައިންނެވެ، ކިހިނެއްތޯ ސިފަކުރުމަކުންނެއްނޫނެވެ. އެއިލާހަށް ހުރިހާ އެއްޗެއްގެ ޢިލްމު ތަނަވަސްވެވޮޑިގެންވެއެވެ (އޭގެން އެއްވެސް ކަމެއް ވަންހަނާވެވޮޑިގެން ނުވެއެވެ.) "އެއިލާހު އާއި އެއްފަދަ އެއްޗެއް ނުވެއެވެ. އަދި އެއިލާހީ ހުރިހާ އެއްޗެއް ދެކެން އަޑުއައްސަވާވޮޑިގެންވާ، ބައްލަވާވޮޑިގެންވާ އިލާހެވެ."

8. وأنه تبارك وتعالى يرى في الآخرة ، يراه أهل الجنة بأبصارهم ويسمعون كلامه كيف شاء وكما شاء .

އަދި الله تبارك وتعالى އާޚިރަތުގައި ދެކެވުން ފެންނާނެކަމާއި، އަދި ޖަންނަތުގެ އަހުލުވެރިންނަށް އެބައިމީހުންގެ ލޮލުން އެއިލާހު

ވެންނާނެކަމާއި، އަދި އެއިލާހުގެ ކަލާމުފުޅު އެއިލާހު އިރާދަކުރެއްވި ގޮތަކަށް އަދި އެއިލާހު އިރާދަކުރެއްވި ފަދައަކުން އަޑުއިވޭނެކަމެވެ.

9. والجنة حق ، والنار حق ، وهما مخلوقان لا يفنيان أبدا ، والجنة ثواب لأوليائه ، والنار عقاب لأهل معصيته إلا من رحم الله – عز وجل

އަދި ޖަންނަތި ޙައްޤެވެ. އަދި ނަރަކަ އަލިފާން ޙައްޤެވެ. އެދޭއްޗަކީ ޚަލްޤުކުރެވުނުތަކެތެވެ. އަދި އެދޭތި ފަނާވެގެން ނުދާނެތެވެ. (އަބަދަށް ދެމިހުންނާނެތެވެ). ފަހެ ޖަންނަތަކީ އެއިލާހުގެ އަވްލިޔާއިންނަށްވާ ޘަވާބެވެ. އަދި ނަރަކައަކީ އެއިލާހުއަށް އުރެދުން ވެރިންގެ ޢުޤޫބާތެވެ. އެއީ އެއިލާހު ރަޙްމަތްލެއްވި މީހަކަށް ފިޔަވައެވެ.

10. والصراط حق ، والميزان حق ، له كفتان ، يوزن فيه أعمال العباد حسنها وسيئها حق .

އަދި ޞިރާޠަކީ ޙައްޤެވެ. އަދި މީޒާނަކީ ޙައްޤެވެ. އޭގައި ދެފަތްވެއެވެ. އަޅުތަކުންގެ ޢަމަލުތަކަށް އޭގެން މިނިކުރެވޭނެއެވެ. ހެޔޮޢަމަލާއި ނުބައި ޢަމަލެވެ.

11. والحوض المكرم به نبينا (صلى الله عليه وسلم) حق

އަދި އަހަރަމެންގެ ނަބިއްޔާއަށް (ﷺ) ޝަރަފުވެރިކުރެވިގެންވާ ޙަވްޟު (ފެންގަނޑު) އެއީ ޙައްޤެވެ.

12. والشفاعة حق. وأن ناسا من أهل التوحيد يخرجون من النار باالشفاعة حق

އަދި ޝަފާޢަތަކީ ޙައްޤެކެވެ. އަދި ތަވްޙީދުގެ އަހުލުވެރިންގެ ތެރެއިން ޝަފާޢަތުގެ ސަބަބުން ނަރަކައިން ނުކުމެވޭނެކަމީ ޙައްޤެކެވެ.

13. وعذاب القبر حق ومنكر ونكير حق

އަދި ޤަބުރުގެ ޢަޛާބަކީ ޙައްޤެކެވެ. އަދި މުންކަރާއި ނަކީރުއަކީ ޙައްޤެކެވެ.

14. والكرام الكاتبون حق

އަދި ކިރާމުލްކާތިބޫނަކީ ޙައްޤެކެވެ.

15. والبعث من بعد الموت حق

އަދި މަރުވުމަށްފަހު އަލުން ދިރުއްވާނެކަމީ ޙައްޤެކެވެ.

16. وأهل الكبائر في مشيئة الله عز وجل .

އަދި ބޮޑެތި ފާފަތައްގެ އަހުލުވެރިންވަނީ الله عَزَّ وَجَلَّ ގެ މަޝިއްޔަތުގެ ދަށުގައެވެ.

17. ولا نكفر أهل القبلة بذنوبهم ، ونكل سرائرهم هم إلى الله – عز وجل .

ތިމަންމެން ޤިބްލަގެ އަހުލުވެރިން، އެބައިމީހުންގެ ފާފަތަކުގެ ސަބަބުން ކާފަރުއް ނުކުރަމެވެ. އަދި އެބައިމީހުން ސިއްރުތައް އަހަރުމެން ދޫކޮށްލަނީ الله عَزَّ وَجَلَّ އަށެވެ.

18. ونقيم فرض الجهاد والحج مع أئمة المسلمين في كل دهر وزمان

އަދި ތިމަންމެން ޖިހާދާއި ޙައްޖުގެ ފަރުޟު ކޮންމެ ދަހަރެއްގައި ކޮންމެ ޒަމާނެއްގައިވެސް މުސްލިމުންގެ އިމާމުންނާއެކު ޤާއިމުކުރަމެވެ.

19. ولا نرى الخروج على الأئمة ولا القتال في الفتنة

އަދި ތިމަންމެން އިމާމުންނާއި ދެކޮޅަށް ނުކުތެވޭނެކަމަށް ނުދެކެމެވެ. އަދި ފިތުނައިގައި ހަނގުރާމަކުރެވޭނެކަމަށްވެސް ނުދެކެމެވެ.

20. ونسمع ونطيع لمن ولاه الله عز وجل أمرنا ولا ننزع يدا من طاعة

އަދި ތިމަންމެން ތިމަންމެންގެ ވެރިކަން الله އިސްކުރައްވާފައިވާ ވެރިންނަށް އަޑު އަހާ ކިޔަމަންވަމެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް ކިޔަމަންތެރިވުމުން ތިމަންމެންގެ އަތް ދަމައިނުގަންނަމެވެ.

21. ونتبع السنة والجماعة ، ونجتنب الشذوذ والخلاف والفرقة

އަދި ތިމަންމެން ސުންނަތާއި ޖަމާޢަތަށް ތަބާވަމެވެ. އަދި ޝުޛޫޛުތަކާއި، ޚިލާފުތަކާއި ބައިބައިވުމުން އެއްކިބާވެ ދުރުހެލިވަމެވެ.

22. وأن الجهاد ماض منذ بعث الله – عز وجل – نبيه – عليه الصلاة والسلام – إلى قيام الساعة مع أولي الأمر من أئمة المسلمين لا يبطله شيء والحج كذلك

އަދި الله ﷻ އެކަލާނގެ ނަބިއްޔާ ފޮނުއްވީފަހުން ފެށިގެން ޤިޔާމަތާހަމައަށް ޖާރީ މުސްލިމުންގެ އިމާމުންނާ ވެރިންނާއެކު ދެމިހުންނާނެއެވެ. އަދި އެއްވެސް ކަމަކުން އެކަން ބާޠިލުވެގެން ނުދާނެއެވެ. އަދި ޙައްޖުވެސް ހަމަ އެފަދައިންނެވެ.

23. ودفع الصدقات من السوائم إلى أولي الأمر من أئمة المسلمين

އަދި ޞަދަޤާތްތަކުގެ ތެރެއިން ސަވާއިމް، މުސްލިމުންގެ އިމާމުންގެ ތެރެއިންވާ ވެރިންނަށް ހަވާލުކުރަންވާނެއެވެ.

24. والناس مؤمنون في أحكامهم ومواريثهم ، ولا ندري ما هم عند الله – عز وجل

އަދި މީސްތަކުންނަކީ ހުކުމްތަކުގައާއި ވާރުތަވުމުގައި މުއުމިނުންނެވެ. އަދި އެމީހުން الله ގެ ހަޟްރަތުގައި ވަނީ ކޮންފަދައަކުންކަމެއް ނޭނގޭނެއެވެ.

25. والمرجئة المبتدعة ضلال

އަދި މުރުޖިޢުންނަކީ މަގުފުރެދިފައިވާ ބިދުޢަވެރިބައެކެވެ.

26. فمن قال : إنه مؤمن حقا فهو مبتدع ، ومن قال : هو مؤمن عند الله فهو من الكاذبين ، ومن قال : هو مؤمن بالله حقا فهو مصيب

ފަހެ އެމީހަކީ ޙައްޤުގޮތުގައި މުއުމިނެކޭ ބުނެއްޖެމީހާ ފަހެ ބިދުޢަވެރިއެކެވެ. އަދި އެމީހަކީ اللهގެ ހަޟްރަތުގައި މުއުމިނެކޭ ބުނެފިމީހާ، ފަހެ އޭނާ ވާނީ ދޮގުވެރިންގެ ތެރެއިންނެވެ. އަދި އެމީހަކީ الله އަށް އީމާންވާ ޙައްޤު މުއުމިނެކޭ ބުނެފިމީހާ، ފަހެ އޭނާ އެބުނީ ބަސް އެއީ ރަނގަޅުބަހެކެވެ.

27. والقدرية المبتدعة ضلال ، فمن أنكر منهم أن الله – عز وجل – لا يعلم ما لم يكن قبل أن يكون فهو كافر

އަދި ޤަދަރީންނަކީ މަގުފުރެދިފައިވާ ބިދުޢަތްތެރި ބައިގަނޑެކެވެ. އަދި އެބައިމީހުންގެ ތެރެއިން الله ﷻ އަށް ކަމެއް ވުމުގެ ކުރިން އެކަމެއް ދެނެވޮޑިގެންވާކަމަށް އިންކާރު ކުރާމީހާއީ ފަހު ކާފިރެކެވެ.

28. وأن الجهمية كفار

އަދި ޖަހްމީންނަކީ ކާފިރުންނެވެ.

29. والرافضة رفضوا الإسلام

އަދި ރާފިޟީ އިސްލާމްދީނާ ދޫކޮށްލައިފިއެވެ.

30. والخوارج مراق

އަދި ޚަވާރިޖުންނަކީ މުއްރާޤުންނެވެ.

31. ومن زعم أن القرآن مخلوق فهو كافر بالله العظيم كفرا ينقل عن الملة ومن شك في كفره ممن يفهم فهو كافر

އަދި ޤުރުއާނަކީ މަޚްލޫޤެއްކަމަށް ބުނެފި މީހާއީ ފަހު ކާފިރުވެފައިވާ މީހެކެވެ. އެއީ މިއްލަތުން ބޭރުވެގެންދާ ކުފުރުންނެވެ. އަދި ފަހުމްވާ މީހުންގެ ތެރެއިން އެމީހާގެ ކުފުރާމެދު ޝައްކު ކުރާމީހާއީވެސް ފަހު ކާފިރެކެވެ.

32. ومن شك في كلام الله – عز وجل – فوقف شاكا فيه يقول : لا أدري مخلوق أو غير مخلوق فهو جهمي

އަދި الله ﷻ ގެ ކަލާމުފުޅާއި ގުޅޭ ޝައްކު ކުރާ މީހާ - އަދި އެކަމުގައި ޝައްކުކުރުން ހުއްޖަތްއަރައި އެއީ މަޚްލޫޤެއްކަމުގައި ނުވަތަ މަޚްލޫޤެއް ނޫންކަމުގައި ނުބުނާމީހާއި ހަމަ ޖަހްމީއެކެވެ.

33. ومن وقف في القرآن جاهلا علم وبدع ولم يكفر

އަދި ޖާހިލުކަމުގެ ސަބަބުން ޤުރުއާނާމެދު ހުއްޓުނު މީހާއަށް ކިޔައިދިނުން ހުއްޓެވެ. އަދި ބިދުޢަވެރިކުރުން ހުއްޓެވެ. ނަމަވެސް ކާފިރެއް ނުކުރުން ހުއްޓެވެ.

34. ومن قال : لفظي بالقرآن مخلوق فهو جهمي ، أو القرآن بلفظي مخلوق فهو جهمي

އަދި ޤުރުއާނުން ތިމަންނަގެ ލަފްޒުކިޔުމަކީ މަޚްލޫޤެކޭ ނުވަތަ ޤުރުއާން ތިމަންނަގެ ލަފްޒުން އެއީ މަޚްލޫޤެކޭ ބުނާ މީހާ ހަމަ ޖަހްމީއެކެވެ.

قال أبو محمد : وسمعت أبي يقول : وعلامة أهل البدع الوقيعة في أهل الأثر، وعلامة الزنادقة تسميتهم أهل السنة حشوية يريدون إبطال الآثار. وعلامة الجهمية تسميتهم أهل السنة مشبهة. وعلامة القدرية تسميتهم أهل الأثر مجبرة. وعلامة المرجئة تسميتهم أهل السنة مخالفة ونقصانية. وعلامة الرافضة تسميتهم أهل السنة ناصبة .ولا يلحق أهل السنة إلا اسم واحد ويستحيل أن تجمعهم هذه الأسماء .

އަބޫ މުޙައްމަދު ވިދާޅުވިއެވެ: ތިމަންނަގެ ބައްޕަ ވިދާޅުވާތީ ތިމަންނަ އަޑުއެހީމެވެ: ބިދުޢައިގެ އަހުލުވެރިންގެ ޢަލާމާތަކީ އެއީ އަޘަރުވެރިންގެ

އަހުލުވެރިންނާއި ފާޑުކިއުމެވެ. އަދި ޒިންދީޤުންގެ ޢަލާމާތަކީ އަޘަރުގެ އަހުލުވެރިންނަށް ހަޝްވިއްޔާއިންނޫ ކިޔާ ނަންދިނުމެވެ. އެބައިމީހުން ބޭނުންވަނީ އަޘަރުތައް ބާޠިލުކޮށްލުމަށެވެ. އަދި ޖަހުމީންގެ ޢަލާމާތަކީ އަހުލުއްސުންނަތަށް މުޝައްބިހާއިންގެ ނަމުން ނަންދިނުމެވެ. އަދި ޤަދަރީންގެ ޢަލާމާތަކީ ސުންނަތުގެ އަހުލުވެރިންނަށް މުޖައްބިރާގެ ނަން ދިނުމެވެ. އަދި މުރްޖިއީންގެ ޢަލާމާތަކީ ސުންނަތުގެ އަހުލުވެރިންނަށް މުޚާލިފާ އަދި ނުޤްޞާނިއްޔާއިންނޫ ކިޔާ ނަންދިނުމެވެ. އަދި ރާފިޟީންގެ ޢަލާމާތަކީ ސުންނަތުގެ އަހުލުވެރިންނަށް ނާޞިބީންނޫ ކިޔުމެވެ. ނަމަވެސް ސުންނަތުގެ އަހުލުވެރިންނަކަށް އެންމެ ނަމެއް ނޫނީ އެކަށީގެން ނުވެއެވެ. އަދި މިހުރިހާ ނަންތަކެއް އެމީހުންނަށް ޖަމާވުމަކީ މުސްތަޙީލުކަމެކެވެ.

قال أبو محمد : وسمعت أبي وأبا زرعة يأمران بهجران أهل الزيغ والبدع يغلظان في ذلك أشد التغليظ ، وينكران وضع الكتب برأي في غير آثار ، وينهيان عن مجالسة أهل الكلام والنظر في كتب المتكلمين ، ويقولان : لا يفلح صاحب كلام أبدا

އަބޫ މުޙައްމަދު ވިދާޅުވިއެވެ: ތިމަން ބައްޕާ އަދި އަބޫ ޒުރްޢާ ބިދުޢައާއި ޒައިޣުގެ އަހުލުވެރިން ހަޖްރުކުރުމަށް އަމުރުކުރައްވާތީ އަޑު އިވިއެވެ. އަދި އެދެބޭކަލުން އެކަމުގައި ހަރުކަށިވެލައްވައެވެ. އަދި އެދެބޭކަލުން އަޘަރުތަކާ ނުލައި ރައުޔުގެ މަތިން ފޮތް ލިޔުމަށް އިންކާރުކުރައްވައެވެ. އަދި ކަލާމުގެ އަހުލުވެރިންނާއެކު އިށީނުން މަނާކުރައްވައެވެ. އަދި ކަލާމުގެ އަހުލުވެރިންގެ ފޮތްތަކަށް ބެލުންވެސް

މަނާކުރައްވައެވެ. އަދި އެދެބޭކަލުން ވިދާޅުވެއެވެ، ކަލާމުގެ ޞާހިބެއް އަބަދަށްމެ ކާމިޔާބު ނުވާނުއްޖެވެ.

❁❁❁❁❁❁❁❁❁❁

١٤٤٣